

Ηθική και Πολιτική της Μέριμνας: Επιλογικά

Ορθοδοξία / Ηθική

Μαρία Σιδηροπούλου, Θεολόγος

Τόσο στις συλλογικές όσο και στις προσωπικές περιπτώσεις «μέριμνας», τα πιο δύσκολα «ηθικά διλήμματα» αντιμετωπίζουν όσοι προσπαθούν για αυτήν ενώ δεν βρίσκονται σε θέση ισχύος. Όσοι παρέχουν «μέριμνα», επιχειρούν συνεχώς να διαφοροποιούν τις δικές τους επιθυμίες από αυτές όσων έχουν ανάγκη. Παράλληλα όμως, ενδέχεται να ανακύψουν σημαντικά ζητήματα και να επιβάλλεται οι εθελοντές της «μέριμνας» να απαιτήσουν τα δικαιώματά τους σταματώντας την απόδοση φροντίδας. Κατά τους ισχυρισμούς της Τρόντο, τα ζητήματα αυτά μπορούν να επιλυθούν με την «αριστοτελική ιδέα», καταλήγοντας στο συμπέρασμα, ότι δεν θα πρέπει να λαμβάνεται κατά απόλυτο τρόπο η απόδοση βοήθειας, από ένα δηλαδή επιμέρους μέρος ατόμων και όχι από όλους, διότι οι περισσότεροι άνθρωποι στην ζωή τους έχουν νιώσει την ανάγκη της φροντίδας.[16]

Πηγή:<http://www.deviantart.com/>

Η «μέριμνα» όπως και κάθε «ηθική θεωρία» αντιμετωπίζει επικρίσεις. Ορισμένοι, υποστηρίζουν ότι η «ηθική της μέριμνας» εδράζεται σε μια αλλιώτικη «μεταηθική θεωρία» και δεν συνάδει με την «οικουμενική ηθική λογική». Άλλοι ισχυρίζονται, ότι ο ηθικός τρόπος σκέψης απαντάται μέσα από την τήρηση οικουμενικών επιταγών. Η συγγραφέας, εκθέτοντας την συλλογιστική πορεία του Γκούντιν για την βοήθεια των αδυνάτων μέσα από μια «οικουμενική ηθική θεωρία», πιστεύει ότι η παροχή φροντίδας είναι μία γενική επιταγή όλων.[17]

Από την άλλη πλευρά, η «μέριμνα» δεν μπορεί να δώσει λύσεις σε όλα τα ηθικά διλήμματα των ατόμων. Όμως, με την δημοκρατική ανταλλαγή απόψεων και την εισχώρησή της στο πολιτικό πεδίο δράσης, μπορεί να αποτελέσει βασικό συστατικό γνώσης της «ηθικής». Επιχειρήματα βέβαια ιδίου τύπου, αντίκρουσαν η Σάρλοτ Πέρκινς Γκίλμαν στο έργο της *Herland - Ο τόπος της*, αλλά και η Νελ Νόντινγκς, η οποία περιγράφει ως καταστρεπτική την ένταξη της μέριμνας σε ένα θεσμικό πλαίσιο. Σίγουρα, η «μέριμνα» δεν είναι μία ηθική σύλληψη για την επίλυση φλεγόντων ζητημάτων, όπως αυτών της έλλειψης ισότητας των δικαιωμάτων. Με την παρουσίασή της ως το μέσο επίλυσης, δεν σημαίνει ότι πρέπει να ταυτιστεί με την μοναδική «αρετή» της κοινωνίας. Ωστόσο, με την διασύνδεση της με άλλες πλευρές της ζωής των δρώντων υποκειμένων θα μπορούσε να λεχθεί ότι χρήζει ίδιας αντιμετώπισης. Η Τρόντο, απορρίπτει την υπεράσπιση της «ηθικής» σε πρώτο πλάνο, τονίζει όμως ταυτόχρονα την σπουδαιότητα της «μέριμνας» ως τμήμα της δημόσιας έκφρασης ιδεών.[18]

Στους σύγχρονους καιρούς, η τάση του φιλελευθερισμού επιτάσσει την ανεξαρτησία των ανθρωπίνων σχέσεων. Θεωρητικοί του χώρου της πολιτικής, όπως ο Ρουσσώ και ο Άνταμ Σμιθ έχουν υπερτονίσει τις καταστρεπτικές συνέπειες

της «εξάρτησης» των ατόμων. Στον αντίποδα, η Τρόντο θεωρεί πως με την ενσωμάτωση της «μέριμνας» σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο μπορεί να αντιμετωπιστεί η «εξάρτηση» ως μία αναγκαία κατάσταση. Σε αυτό το πλαίσιο συνύπαρξης, η ανταπόκριση στις επιθυμίες των άλλων απορρέουν ως «κοινωνικό ενδιαφέρον» και όχι ως κέρδος. Εξαιτίας του ότι, η θεώρηση της δημόσιας και ιδιωτικής σφαίρας θέτει στο περιθώριο θέματα που αφορούν τις γυναίκες, αλλά και την φροντίδα, η συγγραφέας για τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων ιδιωτικού και δημοσίου, προτείνει την πολιτική θεώρηση της «μέριμνας».[19]

Επίσης, μία ακόμα άποψη που παρεμποδίζει την επανεξέταση τέτοιων ζητημάτων, είναι η θέση ότι η «μέριμνα» επισκιάζει την «δικαιοσύνη», καθώς οι έννοιες φανερώνονται από δύο αντιθετικά «μεταθητικά σημεία». Αυτή η υπόθεση βασίζεται στη μεταχείριση «ηθικών ορίων» του παρελθόντος. Ορισμένοι συγγραφείς δεν εντάσσουν την «μέριμνα» στη πολιτική, λόγω της υποκείμενης διαφθοράς από το εκάστοτε περιβάλλον. Απεναντίας, η Τρόντο την αντιμετωπίζει ως μία πολιτική έννοια, η μεταχείριση της οποίας έχει οφέλη, χωρίς βέβαια να παραβλέπει τις ενδεχόμενες συγκρουσιακές τάσεις, όπως του «πατερναλισμού» και του «τοπικισμού».[20]

Κατά την συγγραφέα, η «μέριμνα» είναι ικανή να μεταστρέψει τα δρώμενα στον χώρο της πολιτικής. Ως παράδειγμα, χρησιμοποιεί την πολιτική κατάσταση στις Η.Π.Α., τονίζοντας, πως στην πραγματικότητα μία μικρή μερίδα πολιτών είναι αυτή που ψηφίζει, ενώ τα άτομα των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων και ένα ποσοστό γυναικών βρίσκονται περιθωριοποιημένα. Με την προσφορά «μέριμνας» στους πολίτες, τα πολιτικά θέματα φαντάζουν πιο κοντινά και η συνδρομή τους στην πολιτική σκηνή πιο μαζική.[21]

Συνοψίζοντας, η Τρόντο πιστεύει πως η «μέριμνα» μπορεί να εκφραστεί μέσα από ηθικούς τρόπους συμπεριφοράς διαμέσου «οικουμενικών ηθικών αρχών» και στον πολιτικό χώρο. Τα άτομα οφείλουν να δραστηριοποιούνται για ζητήματα ιδιωτικών, όσο και δημόσιων ηθικών προβλημάτων. Για να χρησιμοποιηθεί επαρκώς λοιπόν η «μέριμνα», επιβάλλεται η επανεξέταση τριών «ηθικών ορίων». Αρχικά, αυτού που διαχωρίζει την πολιτική με την ηθική, διότι η μέριμνα βρίσκεται αποκομμένη από την δημόσια δράση και αντιμετωπίζεται ως ιδιωτική υπόθεση. Στην συνέχεια, απαιτείται ο επαναπροσδιορισμός της μονοδιάστατης θεώρησης της «ηθικότητας» ως πτυχής ορισμένων ηθικών ζητημάτων.

Ενώ ένα τελευταίο όριο επανατοποθέτησης, είναι αυτό που διαφοροποιεί την ιδιωτική από την δημόσια ζωή. Ο Μπάρινγκτον Μουρ Τζούνιορ, ισχυρίζεται ότι τα άτομα κατανοούν την ανισότητα όταν αντιλαμβάνονται ότι οι θεσμοί δεν είναι κάτι το παγιωμένο, αλλά μπορούν να τροποποιηθούν από την δυναμική των

πράξεων τους. Στο βιβλίο της, *Για μια πολιτική της μέριμνας (care) σ' έναν ευάλωτο κόσμο*, η Τρόντο κατανοεί την σημαντικότητα της «μέριμνας» και εκθέτει τις αντιρρήσεις της προς τις ήδη επικρατούσες συνθήκες του αξιακού συστήματος της κοινωνίας. Γιατί, σύμφωνα με την ίδια η «μέριμνα» δεν είναι μία γυναικεία υπόθεση, αλλά συνίστανται σε ύψιστο θέμα όλων των ατόμων, όλων των πολιτών.[22]

[Τέλος]

[16] J. C. Tronto, *Για μια πολιτική της μέριμνας (care) σ' έναν ευάλωτο κόσμο*, (μτφρ. Μ. Τσεβρένη, επιμ. Μ. – Ο. Padis, L. Mozère, A. Zielinski, P. Valadier), Αθήνα: Πόλις, 2011, σσ. 294-295, 297, 299-301, 304.

[17] Βλ. ό.π., σσ. 304-306, 317.

[18] J. C. Tronto, *Για μια πολιτική της μέριμνας (care) σ' έναν ευάλωτο κόσμο*, (μτφρ. Μ. Τσεβρένη, επιμ. Μ. – Ο. Padis, L. Mozère, A. Zielinski, P. Valadier), Αθήνα: Πόλις, 2011, σσ. 324-325, 328, 332.

[19] Δες. ό.π., σ. 333-339. Για περισσότερα σχετικά με την σύγχρονη φεμινιστική σκέψη, ως μιας δυναμικής σχετιζόμενης με την ηθική και την πολιτική ως κοινωνικής μεταβολής. Πρβλ. J. Butler και άλλοι, *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, (μτφρ. Π. Μαρκέτου, επιμ. Α. Αθανασίου), Αθήνα: Νήσος, 2006.

[20] Βλ. ό.π., σσ. 341-343, 347-348.

[21] J. C. Tronto, *Για μια πολιτική της μέριμνας (care) σ' έναν ευάλωτο κόσμο*, (μτφρ. Μ. Τσεβρένη, επιμ. Μ. – Ο. Padis, L. Mozère, A. Zielinski, P. Valadier), Αθήνα: Πόλις, 2011, σσ. 357-358, 360.

[22] Βλ. ό.π., σ. 361-365.

Βιβλιογραφία:

Ελληνική:

Αδαμτζίλογλου, Ε., *Η γυναίκα στη Θεολογία του Απ. Παύλου: ερμηνευτική ανάλυση του Α' Κορ. 11,2-16*

, Θεσσαλονίκη: Θεολογική Σχολή – Α.Π.Θ., 1989.

Butler, J. και άλλοι, *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, (μτφρ. Π. Μαρκέτου, επιμ. Α. Αθανασίου), Αθήνα: Νήσος, 2006.

Driver, J., *Ηθική φιλοσοφία – οι βασικές της αρχές*, (μτφρ. – επιμ. Ι. Ν. Μαρκόπουλος), Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010.

Κασσελούρη, Ε., *Φεμινιστική Ερμηνευτική – Ο παράγοντας φύλο στη σύγχρονη βιβλική ερμηνευτική*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, 2003.

Παπαγεωργίου, Ν., *Η θέση της γυναίκας σε νεώτερα εκκλησιαστικά κείμενα*, Κληρονομία 32, 2000.

Rachels, J., Rachels, S., *Στοιχεία ηθικής φιλοσοφίας*, (μτφρ. Ξ. Μπαμιατζόγλου, επιστ. επιμ. Φ. Παιονίδης), Αθήνα: Εκδόσεις Οκτώ, 2012.⁶

Tronto, J., C., *Για μια πολιτική της μέριμνας (care) σ' έναν ευάλωτο κόσμο*, (μτφρ. Μ. Τσεβρένη, επιμ. Μ. – Ο. Padis, L. Mozère, A. Zielinski, P. Valadier), Αθήνα: Πόλις, 2011.

Αγγλική:

Athanasopoulou-Kypriou, S., «Emancipation through celibacy? The sisterhoods of the Zoe movement and their role in the development of “Christian feminism” in Greece 1938-1960», στο: *Innovation in the Christian Orthodox Tradition? Historical perspectives and case studies on the question of change in Greek Orthodox thought and practice*, Surrey: Ashgate, 2012.

J. C. Tronto, *Moral boundaries: a political argument for an Ethic of Care*, Psychology Press, 1993.

Από διαδίκτυο:

Πεπόνη, Α., «Το κίνημα του φεμινισμού», (Οκτώβριος 29, 2012), *SlideShare*. Αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <http://www.slideshare.net/4lykeiotrip/ss-14934450>. Ανάκτηση: 29/12/ 2013.

<http://bit.ly/TEvpsh>